

BARBARA CHMIELEWSKA

EKONOMICZNO-SPOŁECZNA
SYTUACJA GOSPODARSTW
DOMOWYCH ROLNIKÓW
PO AKCESJI POLSKI
DO UNII EUROPEJSKIEJ

STUDIA
I MONOGRAFIE

ISSN 0239 - 7102
ISBN 978-83-7658-374-7

158

WARSZAWA 2013

DR INŻ. BARBARA CHMIELEWSKA

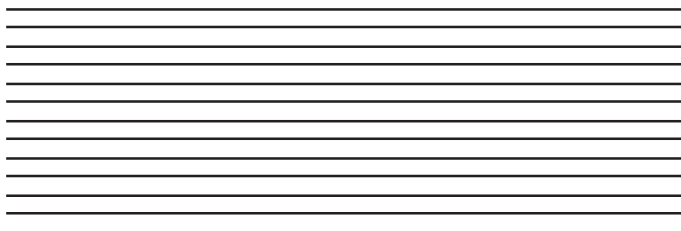
**EKONOMICZNO-SPOŁECZNA
SYTUACJA GOSPODARSTW
DOMOWYCH ROLNIKÓW
PO AKCESJI POLSKI
DO UNII EUROPEJSKIEJ**

**STUDIA
I MONOGRAFIE**

ISSN 0239-7102
ISBN 978-83-7658-374-7

158

WARSZAWA 2013

Autorka publikacji jest pracownikiem naukowym
Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
– Państwowego Instytutu Badawczego

Recenzenci

prof. dr hab. Andrzej Czyżewski

prof. dr hab. M. Alina Sikorska

Korekta

Joanna Gozdera

Krystyna Mirkowska

Redakcja techniczna

Leszek Ślipiski

Nakład 220 egz. Ark. wyd. 19,57

Druk: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB

ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa

tel.: 22 505 44 44

faks: 22 505 46 36

e-mail: dw@ierigz.waw.pl

<http://www.ierigz.waw.pl>

Spis treści

Strona

Wprowadzenie	5
Rozdział 1	
Cel, przedmiot i metody badań	13
1.1. Cel i przedmiot badań	13
1.2. Zakres i metoda badań	15
1.3. Charakterystyka badań budżetów gospodarstw domowych	23
1.3.1. Klasyfikacja gospodarstw domowych w statystyce GUS	25
1.3.2. Pojęcia: <i>gospodarstwo domowe, gospodarstwo domowe rolników oraz gospodarstwo rolne</i>	28
1.3.3. Identyfikacja pojęcia: <i>dochód gospodarstwa domowego rolników</i>	41
1.3.4. Identyfikacja pojęcia: <i>wydatki gospodarstw domowych</i>	45
Rozdział 2	
Zróżnicowanie sytuacji dochodowej ludności w teoriach ekonomicznych	48
2.1. Kształtowanie sytuacji dochodowej społeczeństwa w teorii ekonomii	48
2.2. Teoretyczne podstawy regulowania gospodarką	57
2.3. Polityka dochodowa w rolnictwie polskim	66
Rozdział 3	
Sytuacja produkcyjna i ekonomiczna w sektorze rolnictwa oraz na rynku pracy	83
3.1. Zmiany strukturalne i produkcyjne w rolnictwie	83
3.2. Zmiany kierunków działalności gospodarstw indywidualnych	88
3.2.1. Zmiany funkcji gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą	90
3.3. Zmiany relacji cen w sektorze rolnictwa	98
3.4. Rynek pracy jako determinanta sytuacji ekonomicznej gospodarstw	107
3.4.1. Sytuacja na rynku pracy w okresie po akcesji	116
3.4.2. Poziom wykształcenia jako determinanta szans na rynku pracy	119
3.4.3. Nowe możliwości zatrudnienia	121
3.4.4. Pracujący w rolnictwie	123
3.5. Świadczenia emerytalne i rentowe z rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych	128
Rozdział 4	
Podstawowe instrumenty Wspólnej Polityki Rolnej w procesie kształtowania sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych rolników	132
4.1. Instrumenty bezpośredniego oddziaływania na sytuację ekonomiczną gospodarstw domowych rolników	133
4.1.1. Dopłaty bezpośrednie jako podstawowy instrument wsparcia dochodów rodzin rolniczych	133
4.1.2. Znaczenie rent strukturalnych w kształtowaniu dochodów gospodarstw rolniczych i wiejskich	146

4.2.	Instrumenty pośredniego oddziaływania WPR na sytuację ekonomiczną i społeczną rodzin rolniczych	153
4.2.1.	Efekty wdrożenia działań w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004-2006	153
4.2.2.	Średniookresowe efekty realizacji działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	160

Rozdział 5

Dochody gospodarstw domowych rolników w okresie poakcesyjnym 166

5.1.	Poziom, struktura oraz zmiany dochodów rozporządzalnych gospodarstw domowych rolników	166
5.2.	Dochody gospodarstw domowych rolników na tle dochodów innych grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych	176
5.3.	Podstawowe czynniki kształtujące poziom i strukturę dochodów gospodarstw domowych	178
5.3.1.	Obszar gospodarstwa rolnego	179
5.3.2.	Liczba osób w gospodarstwie domowym	182
5.3.3.	Poziom wykształcenia i struktura wieku członków rodziny	185
5.3.4.	Relacje względem rynków zbytu	191
5.4.	Dysproporcje dochodowe między grupami gospodarstw domowych o różnym poziomie dochodów	194
5.5.	Świadczenia społeczne w budżecie gospodarstw domowych rolników	198
5.6.	Zróżnicowanie dochodów gospodarstw domowych na wsi i w mieście	200

Rozdział 6

Realizacja potrzeb w gospodarstwach domowych rolników 203

6.1.	Wydatki jako wskaźnik zamożności gospodarstw domowych	205
6.2.	Zróżnicowanie wydatków według wielkości obszaru gospodarstwa	214
6.3.	Ocena zmiany sytuacji ekonomiczno-społecznej gospodarstw domowych rolników na podstawie modeli statystycznych i ekonometrycznych	217
6.3.1.	Zróżnicowanie relacji dochodów i wydatków według poziomu zamożności gospodarstwa domowego	217
6.3.2.	Ocena poziomu zaspokojenia potrzeb z zastosowaniem analizy współczynników elastyczności dochodowej popytu	218
6.4.	Ubóstwo gospodarstw domowych	227

Podsumowanie i wnioski 237

Bibliografia 248

Aneks 265

Streszczenie 275